

Miroslav Zelinský
Ilustrace David Vávra

fenomén

Josef Gočár

fenomén

Josef Gočár

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU a použití této knihy k trénování AI jsou bez souhlasu nositele práv zakázány.

FENOMÉN JOSEF GOČÁR

Doc. PhDr. Miroslav Zelinský, CSc.

Ilustrace Akad. arch. David Vávra

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

obchod@grada.cz, www.grada.cz,

tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400

jako svou 10303. publikaci

Odpovědná redaktorka Alice Zavadilová

Fotografie na obálce a na str. 6-7 a 88 Rudolf Prekop

Výtvarný doprovod tvoří historické snímky, především z rodinného archivu, a kresby Davida Vávry, není-li uvedeno jinak.

Obálka a grafická úprava Rado Bielený

Jazyková korektura Pavlína Zelníčková

Počet stran 96

První vydání, Praha 2025

Vytiskla tiskárna H.R.G. spol. s r.o.

© Grada Publishing, a.s., 2025

Cover Design © Grada Publishing, a.s., 2025

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

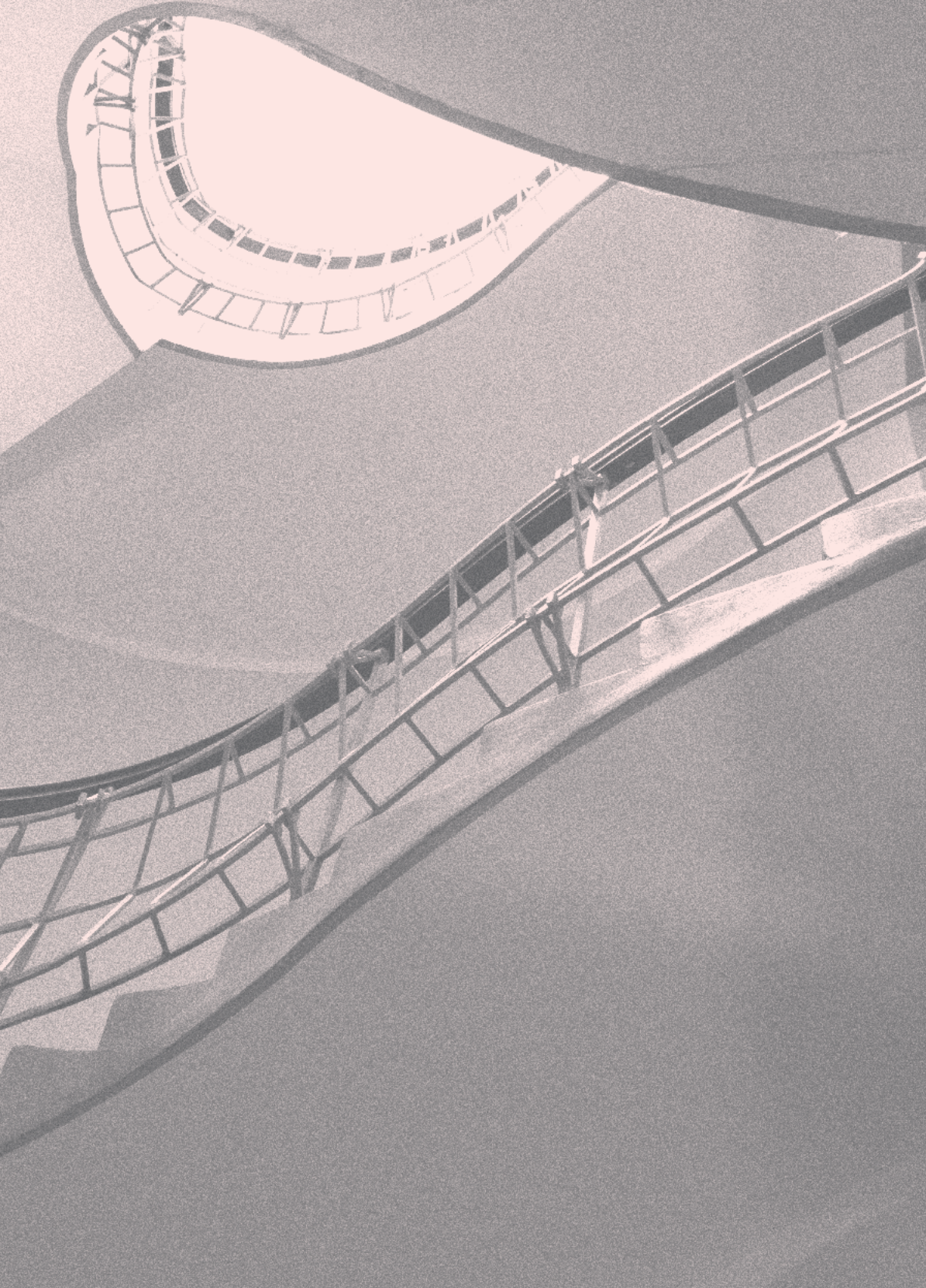
ISBN 978-80-271-8272-5 (pdf)

ISBN 978-80-271-5857-7 (print)

Obsah

Úvod	9
Začínám, tedy jsem	10
Kotěrova setba a jeden hřích navrch...	16
Nejen architekturou...	23
Kubismus v architektuře jako český meteor	33
Gočár vojákem	45
Pojmoslovné třenice, ale Legiobanka je tu pořád...	53
Zpátky do rodného kraje	57
Metál	64
Privátní architekt	66
Galerie jako výzva výzev... a Mánes	70
Bůh je jen jeden	75
Masaryk byl jen jeden	81
Slovenský hřích	85
Jako kdyby chyběla slova na závěr...	89
Zdroje	90
Jmenný rejstřík	94

Úvod

Milá čtenářko, ctěný čtenáři, do životních i tvůrčích souvislostí se nám skládají poslední tři knihy z řady našeho nakladatelství, kterou jsme od počátku pojali jako kulturní jevy, jako „fenomény“. Stalo se tak záměrně, protože můžeme význam slova číst v několika rovinách. Původ je ve staré řečtině ve slově *faínoménon*, což znamená jev, něco, co se zjevuje a lze smysly vnímat. V průběhu mnoha let jeho užívání se přidal ještě jeden význam, který ukazuje na něco jedinečného, výjimečného nebo na někoho jedinečného či výjimečného. A právě spojení životných a neživotných obsahů nás vedlo k titulnímu postavení tohoto slova. Nesledujeme jen výsledky práce architektů, jejich „fenomenální“ díla, ale také jejich životy, které s dílem či díly neoddělitelně spjaty, vytvářejí onen finální *Fenomén* – Jan Kotěra, Jože Plečnik, Adolf Loos a nyní i Josef Gočár. A možná v brzké budoucnosti i někoho dalšího.

Přistupujeme tedy ke čtenářsky pojatému portrétu dalšího z velkých architektů, kteří působili v českém prostoru na konci existence c. a k. rakousko-uherské monarchie a po jejím konci v novém Československu. Pracovali a zanechali zde po sobě velmi výrazné, nepřehlédnutelné a reflektované, respektované, obdivované a dodnes funkční a užívané architektonické stopy.

Všechny čtyři osobnosti se nám skládají do přirozených osobních i tvůrčích souvislostí a my k nim přistoupíme už z perspektivy života a díla právě Josefa Gočára. Nejslabší osobní vazbu vykazuje vztah k Adolfu Loosovi. Nemáme přímé důkazy o jejich setkání, případně vzájemných reflexích díla. Ovšem při Loosově dobovém středoevropském vzhledu, který geograficky přesahoval jeho převážně vídeňské přebývání, je téměř nemyslitelné, aby Gočár jeho dílo, jak architektonické, tak esejistické, neznal. Koneckonců si na jednu souvislost později a troufale dovolíme ukázat. Vztahy s Kotěrou a Plečnikem jsou zcela zřejmé. Jan Kotěra byl Gočárovým učitelem a Gočár Kotěrovým nástupcem na stoličce Uměleckopráhmyslové školy ve chvíli, kdy Kotěra vážně onemocněl. Jože Plečnik se hned na počátku svého pražského působení v r. 1911 jako profesor právě na Kotěrově škole spřátelil s Josefem Gočárem a v r. 1913 se stal kmotrem Gočárova syna Jiřího. Ale o tom všem se ještě na správných místech zmíníme. Průvodci nám budou úryvky z korespondence Josefa a jeho ženy Marie z doby architektova vojenského nasazení v průběhu velké války a vzpomínky přátel.